

ਫੁਲ ਬੈਚ

ਆਰ.ਐਸ.ਨਰੂਲਾ ਸੀ.ਜੇ., ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ, ਜੇ.ਜੇ.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
... ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ- ਜਵਾਬਦੇਹ।

1974 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 191 ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ

3 ਅਕਤੂਬਰ 1977

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ (1925 ਦਾ VIII)- ਸੈਕਸ਼ਨ 1, 8, 12, 14(1) ਅਤੇ 34— ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (1908 ਦਾ V)- ਆਰਡਰ 6 ਨਿਯਮ 17 ਅਤੇ ਆਰਡਰ 41 ਨਿਯਮ 22— ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸਦਾ ਰੁਤਬਾ—ਅਜਿਹੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ—ਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ—ਅਜਿਹੇ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੁਕਮ—ਕੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ—ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ—ਕੀ ਅੰਤਮ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ—ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ -ਕੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਲਾ ਹੁਕਮ ਗਲਤ ਸੀ-

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਕਮੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ 6 ਨਿਯਮ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਖਾਸ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਆਂਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 11)

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ "ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ" ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ "ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ" ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੇ ". ਇੱਕ

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਾਲਾ

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼।

(ਪਾਰਾ 15 ਅਤੇ 18)

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ 41 ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਨ।

(ਪਾਰਾ 25)

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ 17 ਜਨਵਰੀ, 1977 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਪੂਰਾ ਬੈਂਚ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ, ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬਣ ਲਾਲ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1977 ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ। ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 11 ਜੁਲਾਈ, 1974, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਟੀ.ਐਸ.ਮਾਂਗਟ।

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ।

ਨਿਰਣਾ

ਆਰ.ਐਸ.ਨਰੂਲਾ, ਸੀ.ਜੇ

(1) ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) (1925 ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ. VIII ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ), ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਹ ਜਾਂ ਵੱਧ ਯੋਗ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਸੂਚੀਆਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7(3) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਦੇਵੇ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਵਿਆਜ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। , ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 5 ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) 1 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ 5 7 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਤੋਂ ((4) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(2) ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 22 ਦਸੰਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਐਕਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ [ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ] ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਕੱਤਰ) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਮਿਤੀ 22 ਦਸੰਬਰ, 1961 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ 3 ਫਰਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ" ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਹੰਤ ਹੈ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ। ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ " ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਮਹੰਤ " ਹੈ।

(4) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ* 8 ਅਤੇ 10 (ਕੁਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 2 ਫਰਵਰੀ, 1963 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਰਵਰਡਿੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(1) ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੜਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਬਣਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 20 ਜੁਲਾਈ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ: -

“ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਛੋਟੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ - "(i) ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੈ?" ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ (iii) ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, 29 ਜੁਲਾਈ, 1964 ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 8 ਸਤੰਬਰ, 1964 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਤੀ, ਭਾਵ 8 ਸਤੰਬਰ, 1964 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ 6 ਨਿਯਮ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੂਲ ਪੈਰਾ 13 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ: -

“ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸੁਮੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਕੋਲ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।”

ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੈਂਡੈਂਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ: -

“ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੋਕਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜੇਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ 0.6 ਆਰ. 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਚਾਨਕ। ਮਹੱਤਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਹੜੀ ਮੁਹੱਲੇ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਹੜੀ ਮੁਹੱਲੇ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ: -

“ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦਫ਼ਤਰ ਧਾਰਕ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਿਯਤ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।”

**Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)**

ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ 14 ਸਤੰਬਰ 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। 32 ਲਾਗਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ 29 ਸਤੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਸਟਮ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹੜੀ ਮੁਹੱਲੇ ਦਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹੰਤ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਢਲੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਕ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਅੰਕ 2 ਅਤੇ 3 ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ: -

"ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਡਾਇਟਰੀ ਦਫਤਰ-ਧਾਰਕ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਲਈ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1964 ਦਾ ਦਿਨ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ (14 ਅਕਤੂਬਰ, 1964) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਪੈਰਾ 13 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ: -

"ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਚੇਲਾ ਤੱਕ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਮਹੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸੁਮੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਭੂਪ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ।"

ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ 28 ਅਕਤੂਬਰ 1964 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 50 ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਤੀਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(5) ਮੁਢਲਾ ਮੁੱਦਾ "ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ?" 23 ਨਵੰਬਰ 1964 ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(6) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਰਲ ਬਿਆਨ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਡਾਇਟਰੀ ਦਫਤਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ (ਕਿਉਂਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ

ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਉਸੇ ਪ੍ਰੀ- ਲਿਮਿਨਰੀ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ), ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦ

**Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)**

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਸਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ, ਜੇ., ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ) ਨੇ 23 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ: -

“ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋ-ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ "ਇਤਿਹਾਸਕ" ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ” ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੀ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਦਫਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ (ਵਿੱਲੋ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ) ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਉਲਟਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ ਗੋਇਲ, ਮਹੰਤ ਬੁੱਧ ਦਾਸ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਪੁਮਾ ਨੰਦ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (1) ਵਿਚ ਜੇ.ਜੇ.

(7) ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ) ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਉਹਨਾਂ ਜਵਾਬਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਤੱਥ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਰੇਮਿੰਗ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ

(1) 1966 ਦੇ FAO 52 ਨੇ 3 ਜੂਨ, 1977 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

1 .LR 1977 (ii) ਪੰਨਾ 819.

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਤੇ ਸਰਵਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੇਖੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਬਾਹਰੀ, ਮੈਂਬਰ) ਨੇ 23 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਬਾਕੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 17 ਜੁਲਾਈ 1974 ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਈ ਬਾਹਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੇਖੀ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਈ ਬਾਹਰੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ (ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ, ਜੇ. ਜੇ.) ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਮਿਤੀ 23 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। 1 (ਮੁਢਲਾ ਮੁੱਦਾ) ਗਲਤ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 23 ਨਵੰਬਰ, 1964, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(2) ਉਸ ਦਲੀਲ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਬਾਵਜੂਦ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਢੰਗ

**Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)**

ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 1 (ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦੇ) 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਾਈ ਗਈ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: -

- (1) ਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੁਕਮਾਂ, ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, 1964 ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 14, (28 ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ), 1964 ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਡਾਇਟਰੀ ਦਫਤਰ-ਧਾਰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਲਈ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਿਧੀ;
- (2) ਕੀ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ 14 ਸਤੰਬਰ, 1964, ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 14 (28, 1964 ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ) ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਦਰੁਸਤਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ 'ਪਟੀਸ਼ਨ' ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ
- (3) ਕੀ 23 ਨਵੰਬਰ, 1964 ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਸਟਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34।

ਇਹ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

(8) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ *ਮਹੰਤ ਬੁੱਧ ਦਾਸ ਅਤੇ ਮਹਾਂ-ਆਰਟੀਐਫ ਪੁਮਾ ਨੰਦ* (1) (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਮਹੰਤ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਾ ਨੰਦ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, *ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ*: (i) ਕਿ ਮਹੰਤ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ

ਮਹੰਤ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ (ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮਹੰਤ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਪਹਿਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮਹੰਤ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਹੰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ, ਕਦੇ ਵੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ 1966 ਦਾ FAO 52 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮੁਢਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ। ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ 'ਤੇ [ਜਿਵੇਂ: (i) ਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ; (ii) ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ; ਅਤੇ (iii) ਕੀ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ], ਮਾਮਲਾ ਵਿੱਲੋ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ ਅਤੇ ਗੋਇਲ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ: -

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸੀ । ਸੰਸਥਾ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਦੁਆਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਕੀ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਜਾਂ ਨੁਕਸ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ VI ਨਿਯਮ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਡਰ VI ਨਿਯਮ 17 ਸਮੇਤ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ, ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।"

(9) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ) ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ-

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ, ਅਰਥਾਤ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀਹ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਯੋਗ

**Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)**

ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ. ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਅਤੇ (11) ਅਧੀਨ, ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 12 ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰੀਡਿੰਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੋਧ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਸਥਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਾਕੀ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ: -

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ,

ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਡਾਇਟਰੀ ਦਫਤਰ-ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਇਕਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(10) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ (ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2) ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਭਜਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, (3), ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (3) 4) ਅਤੇ ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, (5) ਅਤੇ - ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸੰਪਾਦਨ: -

“ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮਹੰਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਦਾਸ (6) ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਰਮ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਹੰਤ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ। ਫੁਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: -

ਧਰਮ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੈ।

- (2) ਏਆਈਆਰ 1934 ਲਾਹੌਰ 920
- (3) ਏਆਈਆਰ 1937 ਲਾਹੌਰ 280
- (4) ਏਆਈਆਰ 1936 ਲਾਹੌਰ 213
- (5) ਏਆਈਆਰ 1976 ਪੀ.ਬੀ. ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 130.
- (6) 1963 ਦੇ FAO 177 ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ, 1970 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਬੂਤ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(11) ਫੁਲ ਬੈਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਇਸ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ

ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਤੋਂ ਇਹ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੈਚ ਨੇ ਰੱਖੀ-

“ਜੇਕਰ ਖਾਨਦਾਨੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਐਡ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਕਮੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ VI ਨਿਯਮ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਆਂਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹੰਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਧਾਰਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਖੋਜ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(12) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ।

(13) ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਾਂ ਬਲਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਵੀ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਵ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ।

(14) ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ 'ਤੇ ਹੁਣ 3 ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"34. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਾਈ-ਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2) ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਉਪ-

ਧਾਰਾ (!) •

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਧੀਨ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਸਪੁਰਦਗੀ ਤੁਰੰਤ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, (i) ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਯੋਗ ਹੈ; (ii) ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪੱਟੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(15) ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 34(1) ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ".....ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ" ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ "ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ" ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ "ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ" ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਅੰਤਿਮ ਕ੍ਰਮ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਅੰਤਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹੀ ਉਸਾਰੀ ਸੀ

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

V.M. ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਕੇ. ਕਾਸਿਮ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ, (7) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ [ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 109(ਏ) ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੀਕਰਨ "ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼" ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ] ਕਿ ਅੰਤਿਮਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। . ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਲਾਈਵ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜੂਲ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (8) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 133(1) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ "ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ" ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਵੀਐਮ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 133(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ: -

- (i) ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (iii) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਬੁਦਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦ ਡੋਮਿਨੀਅਨ ਓਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (9) ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਕੁਲਦੀਪ* 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ

- (7) ਏਆਈਆਰ 1933 ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ 58.
- (8) ਏਆਈਆਰ 1961 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 245
- (9) ਏਆਈਆਰ (37) 1950 ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ 77.

ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ *ਮਕਬੂਲ ਕੌਰ*, (10)। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਆਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। *ਜੇਠਾਨੰਦ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ*, (11)। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 133(1) ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ "ਅੰਤਿਮ" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। *VM ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਕੇਸ* ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡ ਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 133 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਰਡਰ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(16) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ *ਹਰੀ ਰਾਮ* ਬਨਾਮ *ਨਿਰਜਨ ਲਾਲ ਆਇ*, (12) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਦੇ ਅਰਥ 'ਚੇ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ' ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੋਧ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ "ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ *ਹਰੀ ਰਾਮ* ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਹੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਵਿੱਚ "ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ" ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

(17) ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ *ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੁਮਾਰ ਆਰ. ਕੈਂਜੀ* ਬਨਾਮ *ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ ਹੋਮ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।* (13)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਬਦ "ਨਿਰਣੇ" ਦੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਸਨ (ਸਾਡੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ)। ਜਦਕਿ

- (10) ਏਆਈਆਰ 1958 ਪੀ.ਬੀ. 313.
- (11) ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 794
- (12) 1971 ਮੌਜੂਦਾ ਐਲਜੇ 208.
- (13) ਏਆਈਆਰ 1974 ਐਸਸੀ 1719;

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

".....ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੋਧ ਸਿਰਫ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣਾ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਰਾਹਤ ਮੰਗਣ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਸੋਧ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾ ਹੈ। *ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਬਣਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।* ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।"

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

(ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ੋਰ)।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, "ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਲਈ "ਨਿਰਣੇ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਜੋੜ ਸਿਰਫ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡ ਸ਼ਿਪਜ਼ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੰਗ ਵਜੋਂ "ਜਜਮੈਂਟ" ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਵਿੱਚ "ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਕਿ

ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸੀਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ (1) ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਸਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ (ii) ਜੇ ਉਸਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੱਖੀ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

(18) ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਇਸ ਅਟੱਲ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਲਾਟ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਅਰਥਾਤ, ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ "ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ" ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹਿਜ਼

ਵਿਧੀਗਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਬਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, ■
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

(19) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।, ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿੰਦੂ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ ਆਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਤੀਜੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ।

(20) ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 23 ਨਵੰਬਰ 1964 ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀ-ਲਿਮਿਨਰੀ ਮੁੱਦਾ ਸੀ, "ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਫਤਰ ਧਾਰਕ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ? ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮੁਦਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਤਫਾਕਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਕੋਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਵਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਮੁਦਲੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਧੂ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(21) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜਚੋਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਕੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਬਿਲਕੁਲ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਦੂਜੀ ਉਪ ਧਾਰਾ, ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋ ਸੀਡਰ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ :—■

“22- (1) ਕੋਈ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਰਮਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅਪੀਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਬਸ਼ਰਤ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਗਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 87 ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। 1976 ਦੇ ਉਕਤ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 87 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ 197(8, ਆਈਟਮ (z) ਦਾ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਸੋਧ ਐਕਟ 104 ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ XLI ਦਾ ਨਿਯਮ, 22(1) ਗੈਰ-ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਜ਼ਾਬਤਾ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ: -

- (i) ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਰਸਾ ਕੇ ਕਿ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਹੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ; ਅਤੇ

- (ii) ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਧੂ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗੈਰ- ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਅਸਫਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(22) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਪੀਲ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਦੇਬੀ ਨਰਾਇਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਰ.ਐਸ. ਰਾਮਮੋਹਨਰਾਏ ਜਸਵੰਤਰਾਏ ਦੇਸਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੋਮਾਭਾਈ ਨਬਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (14) ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਹੋਰ (15), ਅਤੇ ਰਮਨਭਾਈ ਆਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਦਾਭੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਫੁਲਸਿਨਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (16) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸ

- (14) ਏਆਈਆਰ 1950 ਬੰਬਈ 161.
 (15) ਏਆਈਆਰ 1957 ਰਾਜਸਥਾਨ 358.
 (16) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 669

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੋਧ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਬੰਬਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਿਰਫ ਉਸ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਰਮਨਭਾਈ ਆਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਸੀਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਧਿਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। "ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ" ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਮਾਂਗਟ ਦੁਆਰਾ ਰਮਨਭਾਈ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅੰਤਰ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਕੇਂਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 22(1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਨਾਲ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਂਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਨਿਯਮ 22(1) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਚੀ ਹੋਈ ਕਮੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਕੇਸ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਥੋਡਫੁੱਲੋ ਨਖਰੋ ਅੰਗਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਇਓਲੂਈ ਉਰਫ ਰਾਣੀ ਐਮ. ਸ਼ਾਇਜ਼ਾ (17) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਟੀ.ਐਨ. ਅੰਗਾਮੀ ਦਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਉਹ ਇਹ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਿਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਮਨਭਾਈ ਆਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਮਨਭਾਈ ਆਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ ਅਤੇ - ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 116 (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। . ਮੈਂ ਟੀ.ਐਨ.

(17) A.I.R. 1972 S.C. 43.

ਅੰਗਾਮੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(23) ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਮੰਗਤੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਤਿਆਧਿਆਨ ਘੋਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। *ਦਿਓਰਜਿਨ ਦੇਬੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ*, (18)। ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਰੈਜ਼ ਜੂਡੀਕਾਟਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦੋਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ—ਚਾਹੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰੈਜ਼ ਜੂਡੀਕਾਟਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ। ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ—ਚਾਹੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ—ਇਕ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀ।

ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੀ, ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਤਿਆਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ, ਜਿਸਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਆਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਇਸ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(24) ਵਿਰਧਾਚਲਮ ਪਿੱਲਈ ਬਨਾਮ ਕਲਡੀਅਨ ਸੀਰੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ, ਟ੍ਰਿਚੂਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (19) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਮੈਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ ਏਆਈਆਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ: -

"ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਟ-ਮਾਰਟਗੇਜ ਕਰਜ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 59,000 ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। 80,000 ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਕਮ Rs. Exs ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ 80,000 ਦੇ ਅਤੇ ਬੀ ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਤਮ ਵਾਕ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਪ੍ਰੀਵੈਂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦ ਨਿਊ ਸੈਟਰਲ ਜੂਟ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੰ., ਲਿਮਟਿਡ, (20) ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਕਸਟਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(19) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 1425

(20) ਏਆਈਆਰ 1973 ਕਲਕੱਤਾ 01.

(25) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ 23 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁਢਲੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। 1964, ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(26) ਪਰਭੂ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ. ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (21) ਦੇ ਫੈਸਲੇ

Bhagwan Singh v. Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee,
Amritsar (R. S. Narula, C.J.)

'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪੇਸ਼ਗੀ ਸਮੇਤ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੋਗੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਸੇਨ ਵੀਵੀ ਐੱਸ.ਐੱਮ . ਕਿਰਨ ਬਾਲਾ ਸਾਹਾ, (22), ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੋਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੋਧ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ।

ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤੇ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਂਗਟ ਦਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਲਾਗਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(27) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਪੀਲ ਹੁਣ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਗੇ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

(21) ਏਆਈਆਰ 1948 ਅਵਧ 307

(22) ਏਆਈਆਰ 1977 ਕਲਕੱਤਾ 167

33283 ILR—ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, UT.CM.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ